

Itämeri-strategian edistyminen ei kaadu rahoitukseen

Jussi Yli-Lahti
Senior Advisor

Euroopan unioni tulee uuteen vaiheeseen Brexitin myötä. Mihin suuntaan EU kulkee? Kohti liittovaltiota vai kohti kasvavaa hajaannusta? Tuskin kumpaankaan, jos osataan toimia järkevästi. EU kehittyä jäsenmaiden yhteisönä, jossa korostuu alueellinen ulottuvuus. Makroaluestrategiat ovat tämän kehityssuunnan lippulaivoja. "Liittovaltio-romantikot" joutuvat pettymään, samoin EU:n rapautumista toivovat.

Katsokaamme EU:n keskipisteestä etelään, itään, länteen ja pohjoiseen. Eteläisen suunnan suuret haasteet säilyvät ja niihin tulee vastata. Itäinen ulottuvuus on jäätyneessä tilassa sekä Ukrainassa että Balkanilla. Laajentuminen etäännyty. Läntinen ulottuvuus heikentyy Brexitin vuoksi.

EU:n vahvistumisen mahdollisuus on pohjoisessa ulottuvuudessa. EU:n pohjoiset jäsenmaat Suomi, Ruotsi, Tanska, Saksa, Eesti, Latvia, Liettua kuuluvat EU:n rakentajiin. Puola palanee harharetkiltään yhteistyön tielle. Norja on tiiviissä yhteistyössä EU:n kanssa. Venäjä on aina osa Itämeren aluetta ja arktista aluetta. Alueellisen yhteistyön kehittäminen voisi vähentää jännitystä.

EU:n Pohjoinen voi kehittyä tärkeäksi globaalien talouskehityksen navaksi – ja on sitä jo nykyään. Koulutus, T&K&I, toimivuus, vakaus ja turvallisuus ovat korkealla tasolla. Siksi EU:n Pohjoinen on kasvavan kiinnostuksen kohteena. Pohjoiset luonnonvarat, Pohjolan metsien hiilinielu ja biotalous, Itämeren suojelu ovat EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan keskiössä. Muun muassa Kiina katsoo Itämerelle ja arktiseen.

Alustataloudesta puhutaan. Itämerellä alusta on jo olemassa EU:n Itämeren alueen strategian muodossa. Vuonna 2009 käynnistetty EUSBSR edustaa 90 miljoonaa asukasta eli viidennestä EU:n väestöstä (Brexitin jälkeen). EUSBSR ei ole EU-byrokratian kukkanen, vaan unionin ehkä luonnollisin yhteistoiminnan alue; on ollut sitä jo Hansa-liiton ajoista alkaen.

Uudistettu EUSBSR on linjauksiltaan kaikin puolin paikallaan. Suomen hallitus hyväksyi marraskuun alussa kansallisen Itämeren alueen strategian. Tuo dokumentti on erinomaisen hyvä, koska se hallitustason ohjelmista poiketen menee pitkälle konkretiaan. Ohjelmalliset edellytykset ovat siis olemassa sille, että Itämeren alue ottaisi monilta osin johtavan roolin EU:n kehityksessä.

EUSBSR:n monitasoisessa rakenteessa on mukana paljon asiantuntijoita, instituutioita ja yrityksiäkin. Hankkeiden tasolla edistyminen on kuitenkin hidasta monilla aloilla. Merkittävämmäksi esteeksi nähdään rahoituksen kokoamisen vaikeus – vai onko enemmän kyse kyvyttömyydestä käyttää olemassa olevia rahoituksen lähteitä?

Makroaluestrategioiden "kolmen E:n" rajoitus (instituutiot, lainsäädäntö, rahoitus) tulisi vanhentuneena poistaa, koskien rahoituskieltoa. EU:n seuraavaan kehysbudjettiin, MFF:oon pitäisi sisällyttää rahoitusta makroalueille. Lähinnä se voisi olla teknistä tukea toimijoille ja instituutioille. Kun EU:n 28 jäsenmaasta jo 20 kuuluu johonkin makroalueeseen, asiasta sopimisen pitäisi olla mahdollista.

EU:n 350 miljardin euron rakennerahastobudjettia voidaan jo nyt käyttää makrostrategioiden rahoitukseen. Kunkin jäsenmaan osuudesta korkeintaan 15% voidaan osoittaa rajat ylittäviin hankkeisiin – jos jäsenmaat niin sopivat. Kun Itämeren jäsenmaihin on osoitettu noin 100 miljardia koheesiorahoitusta, potentiaali on merkittävä. Suomessa on päätetty, että tätä optiota voidaan käyttää; hankkeita ei kuitenkaan ole saatu liikkeelle. Luonnollisin rahoituslähde ovat Interreg-ohjelmat, joita merkittävästi käytetäänkin.

Edellä mainitut rahoituslähteet riittävät pieniin ja keskisuuriin hankkeisiin. Suurempiin (>50 milj.) on käytettävissä Euroopan Strategisten Investointien Rahasto (ESIR/EFIS). Sen volyymi laajenee niin, että rahastolla tähdätään 500 miljardin euron investointihankkeisiin vuoden 2020 loppuun mennessä. ESIR-rahaston toimiala osuu hyvin yksiin Itämeri-strategian fokuksen kanssa. Uudessa asetusversiossa helpotetaan edelleen rajat ylittävien hankkeiden toteutusta ja EU:n komissio kannustaa niihin ryhtymiseen. Suomen EU-puheenjohtajuuden ja EU:n seuraavan kehysbudjetin teon lähestyessä tulisi nostaa katsetta hieman ylöspäin. Muuten Suomen mainiosta Itämeri-strategiasta tulee "savolainen EU-rojekti, aloittamista vaille valmis!".

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).